

Vägledning för Elevhälsan

Med guide "Ett elevärendes gång"

Vägledning för Elevhälsan

Följande skrift är en vägledning till Rektorer och Elevhälsoteam i elevhälsoarbetet. Skriften är en sammanfattning, **för det gemensamma elevhälsoarbetet**, med utdrag från Socialstyrelsen och Skolverkets, "Vägledning för elevhälsan" som utkom 2014. Samt en revidering av vårt eget dokument "Samlad elevhälsa".

Innehåll:

Elevhälsan

- Elevhälsans uppdrag
- Elevhälsoteam
- Elevhälsan arbetsuppgifter
- Styrning och ledning av elevhälsan
- Elevhälsans hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande arbete
- Systematiskt kvalitetsarbete i skolan
- Arbetsmiljö
 - Fysiskarbetsmiljö
 - Psykiskarbetsmiljö
 - Hälsofrämjande och förebyggande arbete kring levnadsvanor
 - Skolfrånvaro

Samarbete, samverkan och samordning

- Samarbete med elevers vårdnadshavare
- Samverkan med socialtjänsten
 - Barn som far illa eller riskerar att fara illa
 - Anmälningsskyldighet

Ett elevärendes gång

- Särskilt stöd, bedömningar och utredningar
- Broschyr "Ett elevärendes gång"
 - Hälsofrämjande, förebyggande och utveckling mot målen
 - Stöd och särskilt stöd

Elevhälsan

I och med att nya skollagen som började tillämpas den 1 juli 2011 samlades skolhälsovården, den särskilda elevvården och de specialpedagogiska insatserna i en samlad elevhälsa. Elevhälsan omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Syften med att samla insatserna var bland annat att öka samverkan och att betona det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Elevhälsan är en resurs i arbetet för en "hälsofrämjande skolutveckling". Målet är att skapa en så positiv lärandesituation som möjligt för eleven.

Elevhälsans uppdrag

[...] elevhälsan ska bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa.

Elevhälsan har ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor.

I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling.

Elevhälsoteam

I elevhälsan behöver professionerna inom de medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatserna samverka i hög grad. Ett exempel på samverkan är tvärprofessionella elevhälsoteam med återkommande gemensamma möten där rektor har det samordnande ansvaret. Elevhälsans professioner kan genom sina kompetenser bidra med sina specifika kunskaper vilket skapar förutsättningar för att tidigare upptäcka elever som behöver stöd samt ge varje elev så goda förutsättningar som möjligt. Vidare ger samverkan förutsättningar för en bred kartläggning, analys och bedömning av en elevs behov. För arbetet på skolenheten behövs en gemensam bild av vad som är hälsofrämjande och förebyggande arbete.

Elevhälsans arbetsuppgifter

Det generella elevhälsoarbetet kan innebära att elevhälsan

- samverkar med skolans pedagogiska personal i arbetsmiljöfrågor samt i det övergripande hälsofrämjande och förebyggande arbetet
- bistår skollagen med information, råd och utredningar i frågor som har betydelse för elevernas lärande, utveckling och hälsa
- tar del av aktuell vetenskaplig utveckling inom relevanta områden för att utveckla elevhälsans arbete
- samarbetar kontinuerligt och strukturerat med pedagogisk och annan personal på skolan
- samverkar med landstingets hälso- och sjukvård och kommunens socialtjänst (NORRBUS)

Styrning och ledning av elevhälsan

Elevhälsan omfattas av flera regelverk som huvudmän, rektorer, verksamhetschefer och elevhälsans personal behöver förhålla sig till. Förutom skollagen och övriga styrdokument för skolan ska de som arbetar med elevhälsofrågor bland annat beakta hälso- och sjukvårdslagen(1982:768), patientsäkerhetslagen (2010:659), patientdatalagen(2008:355), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), personuppgiftslagen(1998:204), förvaltningslagen (1986:223) och arbetsmiljölagen(1977:1160).

Elevhälsans hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande arbete

Arbetet med hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande insatser bedrivs på olika nivåer – organisation, grupp och individ. Elevhälsans insatser kan bidra till att belysa både företeelser och strukturer som kan utgöra hälsorisker eller hinder och sådant som främjar elevernas utveckling mot utbildningens mål. Elevhälsan medverkan behövs både när det gäller generellt inriktade uppgifter som arbetsmiljö och värdegrund och kränkande behandling samt det individuellt inriktade arbetet som att undanröja hinder för elevens utveckling.

Hälsofrämjande arbete syftar till att stärka eller bibehålla människors fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. Elevhälsans hälsofrämjande åtgärder går ut på att skapa miljöer och upplevelser som stärker varje elevs delaktighet och självkänsla. I vägledningen s.10 0 ges exempel på hälsofrämjande arbete.

Förebyggande arbete handlar om att minska risken för ohälsa. Målet med det förebyggande arbetet är att minska riskfaktorers inflytande över individen och samtidigt stärka skyddsfaktorerna. Det är därför viktigt att elevhälsan är medvetna om elevens sammanhang även utanför skolan. I vägledningen s. 101 ges exempel på förebyggande arbete.

Åtgärdande arbete är insatser för att hantera problem och situationer som har uppstått i en organisation, i en grupp eller hos en individ. För elevhälsan är åtgärdande insatser till exempel det arbete som sker inom ramen för särskilt stöd och åtgärdsprogram.

Systematiskt kvalitetsarbete

Det systematiska kvalitetsarbetet omfattar hela utbildningen, inklusive elevhälsan. Begreppen kontinuerligt och systematiskt innebär att arbetet ska bedrivas strukturerat och uthålligt med fokus på långsiktig utveckling. Genom systematiskt kvalitetsarbete blir det tydligt för all personal och alla elever vad som prioriteras och utvecklas, när och hur olika insatser ska genomföras och vem som ansvarar för vad.

Arbetsmiljö

Elevernas fysiska och psykosociala arbetsmiljö är en del av skolans lärandemiljö, som i sin tur är avgörande för elevernas prestationer. Elevhälsan har ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor och pekar ut arbetsmiljön som ett område där elevhälsans medverkan är viktig.

Fysisk miljö

Den fysiska miljön har stor betydelse för elevens hälsa och lärande. En väl utformad fysisk miljö kan medverka till att förhindra stress och främja trivsel samt göra det lättare för eleverna att koncentrera sig på arbetsuppgifterna i skolan. Fysiska miljöer som uppmärksammas som riskfaktorer är exempelvis trånga innemiljöer, bristande ventilation och stressframkallande bullernivåer.

Psykisk miljö

Sambandet mellan lärande och psykisk hälsa är ett centralt område för elevhälsan. Elevers hälsa, inte minst den psykiska hälsan, har stor betydelse för skolprestationer, välbefinnande och möjlighet att fungera i skolans sociala miljö. Omvänt så har en elevs skolprestationer stor betydelse för den mentala hälsan. Det betyder att skolmiljön har stor betydelse för hur en elev upplever sin situation och psykiska hälsa. Om stämningen i skolan

präglas av trygghet och värme samt acceptans för varandras olikheter har eleven mycket lättare för att uppleva sin omvärld som begriplig. På samma sätt känns världen mer begriplig och förutsägbar om undervisningssituationen är strukturerad, överblickbar och anpassad till elevens förutsättningar samt möjlig att påverka. Extra sårbara är till exempel elever med långvarig sjukdom, neuropsykiatriska diagnoser och funktionsnedsättningar samt elever som lever i en socialt belastad situation. Andra riskgrupper är till exempel barn som upplevt trauma eller upprepade separationer som asylsökande barn och placerade barn.

Det främjande arbetet för en god psykisk arbetsmiljö är en uppgift som ska bedrivas kontinuerligt och bör därför inte bestå av ett enskilt projekt eller enstaka tillfälliga insatser. Bestämmelser i diskrimineringslagen och skollagen förbjuder diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Det hälsofrämjande arbetet ska vara en del av verksamhetens kontinuerliga värdegrundsarbete och ska syfta till att förankra respekten för alla människors lika värde samt bidra till en skolmiljö där alla elever känner sig trygga och utvecklas. Ett gott skolklimat innebär bland annat ett klimat som präglas av förtroendefulla och öppna relationer.

Sociala medier

Skolan har en skyldighet att ingripa vid trakasserier och kränkande behandling, och lagen gör ingen skillnad mellan kränkningar som sker på skolgården eller på sociala medier. Om trakasserier och kränkningar på elevernas fritid även fortsätter i skolan ska de utredas på samma sätt som om de bara förekom i verksamheten.

Hälsofrämjande och förebyggande arbete kring levnadsvanor

Enligt grundskolans läroplaner ska skolan sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet. Dessutom ska skolan uppmärksamma hälso- och livsstilsfrågor samt sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Rektorn har ett särskilt ansvar för att i undervisningen integrera ämnesövergripande kunskapsområden som exempelvis jämställdhet, sex och samlevnad samt riskerna med tobak, alkohol och andra droger.

Skolfrånvaro

Alla elever i grundskolan har skolplikt och en lagstadgad rätt till utbildning. Det räcker inte med att eleverna befinner sig på skolan, utan de måste delta i undervisningen. Skolans arbetsmiljö kan i sig främja närvaro eller bidra till att frånvaro uppstår. En god lärandemiljö, med undervisning som anpassas till den enskilde elevens behov, främjar motivationen att delta i utbildningen. Lärande och hälsa påverkas av samma generella faktorer och därför behöver elevhälsan samverka med övrig personal och delta i arbetet med att främja närvaro.

Samarbete och samverkan

Samarbete med elevers vårdnadshavare

Skolan och vårdnadshavarna har ett gemensamt ansvar för elevernas skolgång och för att skapa de bästa möjliga förutsättningarna för elevernas utveckling och lärande. Alla som arbetar inom skolan ska samarbeta med vårdnadshavarna. Grunden i samarbetet med vårdnadshavarna är att utveckla en dialog och därmed skapa en tillitsfull relation. Rektor initierar och skapar förutsättningar för personalens möjlighet till självreflektion och kollegiala samtal, exempelvis om skolans förhållningssätt.

Samverkan med socialtjänsten

Tillsammans med vårdnadshavare kan elevhälsan behöva samverka med socialtjänsten kring barn som behöver olika stödinsatser från samhället. Elevhälsan kan upplysa om möjligheterna att få hjälp från socialtjänsten. När samtycke finns från vårdnadshavare kan elevhälsan också initiera kontakten med socialtjänsten.

Anmälningsskyldighet

All personal i skolan som i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa är skyldig att genast göra en anmälan till socialnämnden enligt 14kap 1§ socialtjänstlagen. Det behövs inga tydliga bevis eller tecken, utan det räcker med en oro för barnet och en misstanke om att det far illa. Anmälningsskyldigheten är personlig och anmälan kan inte göras anonymt. Det är den som har observerat förhållandet som ska göra anmälan, även om rektorn eller någon annan på skolan också känner till de aktuella förhållandena. Det är inte anmälarens utan socialtjänstens sak att utreda och avgöra allvaret i barnets situation.

Arbetsledningen på respektive skolenhet bör utarbeta rutiner för det stöd som den anmälningsskyldiga kan behöva i samband med att en anmälan övervägs eller har gjorts. Den som har ansvaret för verksamheten bör förvissa sig om att all personal känner till när och hur en anmälan ska göras.

Ett elevärendes gång

Särskilt stöd, bedömningar

Elevhälsan har en viktig uppgift i arbetet med särskilt stöd, bland annat genom att insatsernas olika kompetenser bidrar till en hög kvalitet på de underlag som i sin tur leder till beslut om stödåtgärder för en elev. Under utredningen ska samråd ske med personal från elevhälsan, om det inte är uppenbart att det inte behövs. Skolan ska se till att alla elever kan utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Undervisningen ska enligt läroplanerna för de obligatoriska skolformerna anpassas till varje elevs förutsättningar och behov, och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårt att nå målen för utbildningen. Elevhälsans mål är enligt förarbetena till skollagen att skapa en så positiv lärandesituation som möjligt för eleven. Elevhälsan har därmed en viktig roll i arbetet med stöd och anpassning.